

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA
NJE, ULINZI NA USALAMA KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU
YA WIZARA YA MAMBO YA NJE NA USHIRIKIANO WA AFRIKA
MASHARIKI (FUNGU 34) KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 PAMOJA
NA MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA
MWAKA WA FEDHA 2024/2025**

[Imetolewa chini ya Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge,

Toleo la Februari, 2023]

MEI, 2024

YALIYOMO

SURA YA KWANZA	1
1.0 UTANGULIZI	1
SURA YA PILI	3
2.0 MATOKEO YA UKAGUZI WA MIRADI YA MAENDELEO	3
2.1 Muhtasari wa Maelezo kuhusu Miradi ya Maendeleo iliyokaguliwa; ...	3
2.1.1 Mradi wa Ujenzi Vyumba vya Mihadhara Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim-CFR.....	4
2.2 Matokeo ya Ukaguzi	4
2.3 Maoni ya Jumla kuhusu Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024;.....	4
SURA YA TATU	6
3.0 MAPITIO YA TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 6	
3.1 Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati;.....	6
3.2 Uchambuzi wa Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.....	7
3.2.1 Ukusanyaji wa Maduhuli	8
3.2.2 Upatikanaji wa Fedha kutoka Hazina.....	9
3.3 Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara.....	11
SURA YA NNE	13
4.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA BAJETI YA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025	13
4.1 Uchambuzi wa Malengo ya Bajeti	13
4.2 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato	13
4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi.....	15
SURA YA TANO	19
5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	19
5.1 Maoni ya Kamati	19
5.2 Ushauri wa Kamati.....	21
SURA YA SITA	24
6.0 HITIMISHO	24
Kiambatisho Na. 1	26

ORODHA YA MAJEDWALI

- JEDWALI NA 1:** Ulinganisho wa Fedha zilizotengwa na zilizopokelewa kwa Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024..... 10
- JEDWALI NA 2:** Uwiano wa Aina za Bajeti ya Matumizi na ulinganisho wake kwa Mwaka 2023/2024 na 2024/2025..... 16

ORODHA YA CHATI

CHATI NA 1: Uwiano wa Fedha zilizopokelewa kwa Matumizi ya Wizara 11

CHATI NA 2: Uwiano wa Fedha zinazoombwa kwa Matumizi ya Wizara 15

ORODHA YA GRAFU

GRAFU NA 1: Ulinganisho wa Uwiano wa Bajeti ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na 2024/2025	16
---	----

SURA YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, awali ya yote kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati ya Kudumu Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa kuendelea kuimarisha hali ya mahusiano ya Kimataifa kwa kutembelea nchi mbalimbali kwa lengo la kukuza uhusiano na Diplomasia ya Uchumi.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 na kuliomba Bunge lako Tukufu liipokee taarifa hii na kuikubali, kisha kuidhinisha Bajeti ya Wizara hiyo kama ilivyowasilishwa na Mtoa Hoja.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kifungu cha 6(3) (c) cha Nyongeza ya Nane, ya Kanuni za Bunge, Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ni miongoni mwa Wizara zinazosimamiwa na Kamati ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama. Aidha, Kifungu cha 7(1) (a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge kimezipa jukumu Kamati za Kisekta ikiwemo Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama, kushughulikia Bajeti za Wizara inazosisimamia.

Mheshimiwa Spika, Naomba kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa katika kutekeleza jukumu hilo, Kamati ilikutana na Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki tarehe 26 Machi, 2024; kwa ajili ya kupokea Taarifa ya Wizara kuhusu utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 kama inavyoelekeza Kanuni ya 117 (2) ya Kanuni za Bunge; kwa lengo la kulinganisha na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, ili kulisaidia Bunge lako Tukufu kufuatilia ipasavyo utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, pamoja na kuishauri vyema Serikali kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025, Taarifa ninayoiwasilisha inatoa maelezo kuhusu: -

- i) Utangulizi;
- ii) Matokeo ya ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo;
- iii) Mapitio ya Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024;
- iv) Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025;
- v) Maoni na Ushauri wa Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025; na
- vi) Hitimisho.

Mheshimiwa Spika, lengo la maelezo hayo ni kuliwezesha Bunge kupata taswira ya hali ya utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na kulinganisha na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 ili Bunge liweze kuamua kuhusu Maombi ya Wizara hii.

SURA YA PILI

2.0 MATOKEO YA UKAGUZI WA MIRADI YA MAENDELEO

Mheshimiwa Spika, Kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 117 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilitembelea na kukagua mradi mmoja wa Ujenzi wa Vyumba vya Mihadhara Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim Jijini Dar es Salaam. Mradi huu ni moja ya miradi inayotekelezwa na Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Taarifa hii inaeleza mambo makuu mawili: -

- a) Muhtasari wa maelezo ya mradi uliotembelewa na kukaguliwa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024; na
- b) Uchambuzi wa taarifa ya utekelezaji wa mradi huo.

Mheshimiwa Spika, Lengo la sehemu hii ni kuliwezesha Bunge kufuatilia hali ya utekelezaji na upatikanaji wa Fedha ilizoziidhinisha na kupata mantiki ya uamuzi wake wakati wa kujadili makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara hii.

2.1 Muhtasari wa Maelezo kuhusu Miradi ya Maendeleo iliyokaguliwa;

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara ina miradi nane ya maendeleo ambayo ni Ujenzi wa Makao Makuu ya Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu na ukarabati wa Ofisi za Ubalozi wa Tanzania Pretoria, Afrika ya Kusini, ukarabati wa Jengo la zamani la ubalozi Washington DC, ujenzi wa makazi ya Balozi na jengo la kitega uchumi Adis Ababa, Ujenzi na ukarabati wa majengo ya Ubalozi na Majengo ya Vitega Uchumi Balozini na ujenzi wa vyumba vya Mihadhara

katika Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim - CFR. Hata hivyo, wakati wa ukaguzi Kamati ilifanikiwa kukagua mradi mmoja wa Ujenzi wa Vyumba vya Mihadhara wa CFR. Maelezo kuhusu mradi uliokaguliwa ni kama ifuatavyo;

2.1.1 Mradi wa Ujenzi Vyumba vya Mihadhara Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim-CFR
Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kituo cha Dkt. Salim Ahmed Salim kimetengewa kiasi cha **Shilingi 3,700,000,000.00** kwa ajili ya Ujenzi wa Vyumba 9 vya Mihadhara.

2.2 Matokeo ya Ukaguzi

Mheshimiwa Spika, baada ya muhtasari wa mradi wa maendeleo uliokaguliwa, sasa naomba kuliarifu Bunge lako Tukufu kuhusu matokeo ya uchambuzi wa mradi huo, hadi Mwezi Machi, 2024. Wakati Kamati inatembelea Mradi tajwa, ilielezwa kuwa mradi unatekelezwa na Mkandarasi **Corporation Sole Works Superintendent** ambayo ni Kampuni ya Serikali chini ya Wizara ya Ujenzi. Mkataba wa ujenzi ulisainiwa Mwezi Machi, 2023 na muda wa ujenzi ni miezi 12 kwa gharama ya **Shilingi 4,450,359,568.80/=**. Hadi wakati Kamati inatembelea mradi, ujenzi ulikuwa umefikia **asilimia 18** na muda wa ujenzi wa miezi 12 ukiwa umekwisha. Kamati haikuridhishwa na namna mradi huu unavyotekelezwa.

2.3 Maoni ya Jumla kuhusu Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024;

Mheshimiwa Spika, kutokana na matokeo ya ziara za ukaguzi wa miradi ya maendeleo, Kamati ina maoni yafuatayo: -

- i) Kasi ya Mkandarasi wa mradi ni ndogo sana ambapo kwa miezi 12 amejenga asilimia 18 tu. Ikiwa hali itaendelea kama ilivyo mradi utachukua miezi 66 kukamilika. Suala ambalo litaongeza gharama za mradi. Hivyo ipo haja ya kuchukua hatua za haraka ili mradi uendelee;
- ii) Mkandarasi **Corporation Sole Works Superintendent** ni Kampuni ya Serikali chini ya Wizara ya Ujenzi. Mradi unaotekelezwa ni wa Serikali. Mkandarasi hakuwa na maelezo yakuridhisha kuhusu kasi ndogo ya ujenzi wa mradi. Ni maoni ya Kamati kuwa huenda Mkandarasi anatoa kipaumbele kwa miradi mingine pasipo kuzingatia Mkataba. Jambo ambalo akiendelea nalo litaathiri Kampuni hiyo katika kupata miradi mingine hapo baadae;
- iii) Mradi huu umetengewa **Shilingi Bilioni 3.7**, Hadi sasa Mradi umepokea **Shilingi Milioni 800** tu kutokana na kasi ndogo ya Mkandarasi. Ikiwa imebakia miezi mitatu mwaka wa fedha kuisha ni wazi fedha zilizotengwa kwa ajili ya mradi haziwezi kutumika katika mwaka huu wa fedha. Hali hiyo ni wazi inaathiri utekelezaji wa mradi na mipango ya Wizara.; na
- iv) Kutokana na Mkandarasi na Mshitiri kuwa Taasisi za umma Kamati ina maoni kuwa pande zote mbili ziweke mpango kazi unaotekelezeka ili kuhakikisha mradi huo unatekelezwa kwa kasi.

SURA YA TATU

3.0 MAPITIO YA TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Utekelezaji wa majukumu ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 ilihusu maeneo Makuu matatu. Maeneo hayo ni: -

- i) Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati;
- ii) Mapitio ya Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge; na
- iii) Utekelezaji wa majukumu ya Wizara.

Mheshimiwa Spika, Naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa, Kamati ilipitia na kuchambua kwa kina maeneo yote matatu kama ifuatavyo: -

3.1 Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati;

Mheshimiwa Spika, wakati wa kuchambua Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kamati ilishauri masuala mbalimbali. Naomba kuliarifua Bunge kuwa, taarifa ya Mtoa Hoja ilionesha kwamba, Serikali imezingatia sehemu ya ushauri kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 1** cha Taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, Mfano wa ushauri wa Kamati uliozingatiwa ni kuhusu; -

- i) Serikali kutoa Fedha za Miradi ya maendeleo kwa wakati na kwa kuzingatia mpango wa Miradi husika. Hadi kufikia Machi, 2024; Wizara ilipokea **Shilingi Bilioni 16.7** sawa na

asilimia 94 ya fedha iliyotengwa kwa ajili ya miradi ya Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2023/2024; na

- ii) Kuandaa mkakati wa utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi; ambapo Kamati ilitaarifiwa kwamba Mkakati huo sasa umekamilika.

Mheshimiwa Spika, pamoja na uzingatiaji wa ushauri, upo ushauri ambao utahitaji kufanyiwa kazi zaidi na Serikali. Mathalani, ushauri kuhusu Serikali kuhamasisha kimkakati Sekta binafsi kutumia fursa za biashara na uwekezaji zitokanazo na Mtangamano wa Afrika Mashariki pamoja na Jumuiya nyingine za Kikanda.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla ushauri wa Kamati unaendelea kufanyiwa kazi na utekelezaji upo katika hatua mbalimbali. Kwa kuzingatia Madaraka ya Bunge yaliyoainishwa katika Ibara ya 63 (2) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977, Kamati inaendelea kusesitiza kuwa ushauri ambao haujatekelezwa unapaswa kufanyiwa kazi na kuwa sehemu ya ratiba ya utekelezaji wa majukumu ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

3.2 Uchambuzi wa Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipitia Taarifa ya utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara katika Kipindi cha Julai, 2023 hadi Februari, 2024 kwa kuchambua hali ya Ukusanyaji wa Mapato pamoja na upatikanaji wa fedha kutoka Hazina kwa kipindi hicho.

3.2.1 Ukusanyaji wa Maduhuli

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara hii ilikuwa na lengo la kukusanya Maduhuli ya kiasi cha **Shilingi 1,559,879,000.00/=** Kati ya fedha hizo **Shilingi 150,000,000.00/=** ni makusanyo ya Makao Makuu ya Wizara na **Shilingi 1,409,879,000.00/=** ni makusanyo kutoka Balizi za Tanzania Nje ya Nchi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kuwa hadi kufikia Mwezi Februari, 2024 Wizara ilikuwa imekusanya kiasi cha **Shilingi 781,553,856.18/=** sawa na **asilimia 60.12** ya lengo lililowekwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya ulinganisho wa makusanyo ya Wizara kwa kipindi cha kufikia Februari, 2023 ambapo Wizara ilikuwa imekusanya kiasi cha **Shilingi 528,570,756.95/=** na kubaini kuwa makusanyo ya kipindi hiki yameongezeka kwa **Shilingi 252,983,699.23/=** sawa na **asilimia 47**.

Mheshimiwa Spika, tathmini ya kamati inaonesha kuwa katika kipindi cha miaka 4 ya fedha Wizara hii haikuweza kufikia lengo la makusanyo kutokana na sababu mbalimbali ikiwemo athari za UVIKO 19. Kulingana na uchambuzi, Kamati ina maoni kuwa mwenendo wa makusanyo ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 ni wa kuridhisha.

3.2.2 Upatikanaji wa Fedha kutoka Hazina

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipochambua Taarifa ya upatikanaji wa Fedha kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 ilibaini kuwa hadi kufikia Machi, 2024 Wizara imepokea Jumla ya **Shilingi 184,136,534,059.29/=** sawa na **asilimia 74.3** ya **Shilingi 247,971,524,000/=** zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, kiwango cha fedha kilichopokelewa ni ongezeko la **Shilingi 10,455,741,691.7/=** sawa na asilimia **7** ikilinganishwa na **Shilingi 173,680,792,367.59/=** zilizotolewa hadi kufikia Mwezi Machi, 2023.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa ongezeko hilo limechangiwa na fedha za Miradi ya Maendeleo zilizotolewa kwa **asilimia 93.7** ya kiasi kilichotengwa kwa ajili ya miradi ya maendeleo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini pia, kati ya Fedha zilizopokelewa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 **Shilingi 155,172,918,905.68/=** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo. Fedha hizo ni sawa na **asilimia 73** ya **Shilingi 213,304,516,000/=** zilizotengwa kwa ajili ya matumizi mengineyo.

Aidha, **Shilingi 12,200,888,195.00/=** zilipokelewa kwa ajili ya mishahara ikiwa ni sawa na **asilimia 73** ya **Shilingi 16,779,400,000/=** zilizotengwa kwa ajili hiyo.

Mheshimiwa Spika, Katika uchambuzi wake Kamati ilibaini kuwa kati ya **Shilingi 184,136,534,059.29/=**

zilizopokelewa **Shilingi 16,762,726,958.61/=** ni kwa ajili ya miradi ya maendeleo ambayo ni sawa na **asilimia 94** ya fedha zilizotengwa kwa ajili ya miradi ya maendeleo.

Mheshimiwa Spika, ni maoni ya Kamati kuwa fedha hizo zitumike kama ilivyokusudiwa kwa miradi kutekelezwa kwa kuzingatia thamani ya fedha za wananchi ili miradi hiyo iwe na tija kwa Taifa.

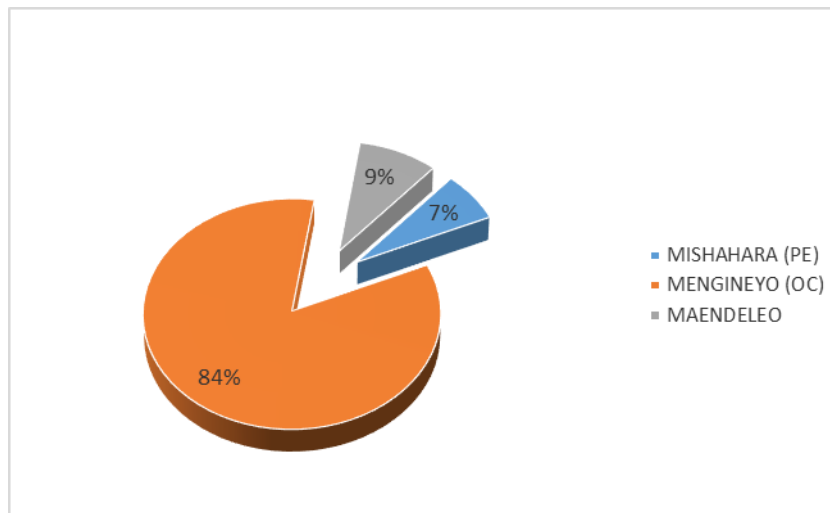
Mheshimiwa Spika, Sura ya uwiano wa Bajeti iliyotengwa kwa ajili ya Matumizi Mengineyo, Mishahara na Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na ulinganisho wa fedha iliyopokelewa kufikia Mwezi Februari, 2024 ni kama inavyoonekana katika katika **Jedwali Na. 1** na **Chati Na. 1**.

JEDWALI NA 1: Ulinganisho wa Fedha zilizotengwa na zilizopokelewa kwa Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

MWAKA	2023/2024				%	+/
	AINA YA MATUMIZI	KIASI KILICHOTENGWA	ASILIMIA	KIASI KILICHOPOKELEWA		
MISHAHARA (PE)	16,779,400,000	7	12,200,888,195.00	73	7	
MENGINEYO (OC)	213,304,516,000	86	155,172,918,905.68	73	84	
MAENDELEO	17,887,608,000	7	16,762,726,958.61	93	9	
JUMLA	247,971,524,000	100	184,136,534,059.29	100	100	

Chanzo: randama ya Wizara 2024/2025

CHATI NA 1: Uwiano wa Fedha zilizopokelewa kwa Matumizi ya Wizara

Chanzo: randama ya Wizara 2024/2025

3.3 Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara

Mheshimiwa Spika, Taarifa iliyotolewa na Wizara ilibainisha kuwa katika kipindi cha Julai, 2023 hadi Machi, 2024, Wizara iliendelea kutekeleza majukumu yake ikiwemo kuratibu Masuala ya Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa, Kuanzisha na Kusimamia Huduma za Kikonseli, Kusimamia na Kuratibu Masuala ya Itifaki, kubuni na kusimamia utekelezaji wa Sera ya Nchi ya Mambo ya Nje, Kuratibu na Kusimamia Masuala ya Watanzania waishio ughaibuni, Kuratibu na Kusimamia Miradi ya Maendeleo ya Taasisi zilizo chini ya Wizara, Kusimamia na Kuratibu Masuala ya Mikataba na Makubaliano ya Kimataifa; na kuratibu, kusimamia, kukuza biashara za kimataifa na kusimamia utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi.

Mheshimiwa Spika, Kamati pia ilichambua Taarifa za Taasisi zilizopo chini ya Wizara hii ikiwa ni pamoja na Kituo cha Mikutano cha Kimataifa cha Arusha (AICC) na Kituo cha Mahusiano ya Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim na

Mpango wa Afrika wa Kujitathmini (APRM). Kamati iliridhika na utekelezaji wa majukumu ya Taasisi hizo.

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi wake, Kamati imebaini kuwa kwa kiasi kikubwa Serikali imetekeleza majukumu yake kama ilivyopangwa licha ya kuwepo kwa changamoto mbalimbali. Miongoni mwa changamoto hizo ni;-

- i) Uelewa mdogo wa wadau ikiwemo sekta binafsi kuhusu Diplomasia ya Uchumi na fursa zitokanazo na Mtangamano na Mahusiano ya Kimataifa;
- ii) Upungufu wa Watumishi katika Idara na Vitengo ikilinganishwa na mahitaji na majukumu ya Wizara; kwa sasa Wizara ina Watumishi 554 wakati mahitaji ni Watumishi 779; na
- iii) Kujenga na kuendeleza majengo ya Balozi na Vitega uchumi katika Balozi zetu nje ya Tanzania kutokana na ufinyu wa bajeti na Sheria kutowezesha sekta binafsi kushiriki kikamilifu.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo, katika uchambuzi wake Kamati ilibaini kuwa changamoto zote zilizotolewa taarifa kuwa ziliathiri utekelezaji wa majukumu ya Wizara wa Mwaka 2023/2024, ni zile ambazo Kamati imekuwa ikiishauri Serikali mara kwa mara kuhusu umuhimu wa kuzitatua.

SURA YA NNE

4.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA BAJETI YA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

4.1 Uchambuzi wa Malengo ya Bajeti

Mheshimiwa Spika, kabla ya kueleza uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi ya Wizara hii, napenda kutoa Taarifa kuwa, kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 Wizara imepanga kutekeleza majukumu yake kwa kuzingatia vipaumbele Vitano tofauti na ilivyokuwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 ambapo Wizara ilijiwekea vipaumbele Kumi na Nne (14).

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Wizara kwa kupunguza Vipaumbele na kujikita kwenye vipaumbele vichache na vya muhimu na kama Wizara hii inayohusika na masuala ya Kimataifa; ni imani ya Kamati kwamba imejipanga ipasavyo kutekeleza vipaumbele hivyo kwa ufanisi ili kufikia malengo na tija iliyokusudiwa.

4.2 Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipitia Makadirio ya ukusanyaji wa Mapato yanayopendekezwa kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025. Mapitio hayo yalibaini kuwa Wizara imeweka lengo la kukusanya **Shilingi 1,559,879,000.00/=**

Mheshimiwa Spika, maelezo yaliyowasilishwa mbele ya Kamati yalibainisha kuwa, **Shilingi 150,000,000/=** sawa na **asilimia 9.6** ni fedha zinazotarajiwa kukusanywa na Makao Makuu ya Wizara.

Aidha kiasi kinachobaki cha Jumla ya **Shilingi 1,409,879,000/=** sawa na **asilimia 90** kinatarajiwa kukusanywa kutoka katika Balozi za Tanzania Nje ya nchi. Uchambuzi wa Kamati ulibaini makusanyo ya maduhuli kwa Mwaka wa fedha 2024/2025 ni sawa na malengo ya makusanyo ya mwaka wa fedha huu unaoishia yaani 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, vilevile, katika Uchambuzi wake, Kamati ilibaini kuwa ni Balozi tano (5) tu za Tanzania nje ya Nchi katika Majiji ya Lusaka, Maputo, New York, Paris, na Harare ndizo zinatarajiwa kukusanya mapato ya Serikali kupitia pango la Nyumba za Serikali. Balozi hizo ndizo pia zilitegemewa kukusanya mapato katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 hivyo hakuna Balozi mpya ambazo zinazotarajiwa kuiingizia Serikali mapato kutokana na kodi ya pango.

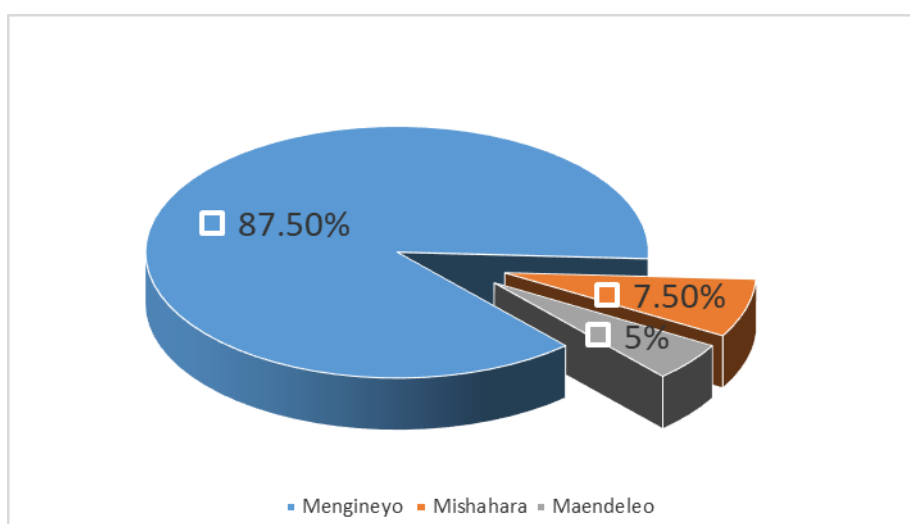
Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa kamati pia ulibaini kuwa kiasi cha fedha kinachotozwa kama kodi ya pango kutokana na upangishaji wa nyumba za Serikali zilizo nje ya nchi ni kidogo sana ukilinganisha na maeneo ambayo majengo hayo yapo katika nchi husika. Hii inatokana na majengo mengi kuchakaa kwani ni ya zamani na pia hayaja karabatiwa kwa muda mrefu.

Mheshimiwa Spika, baada ya kufanya uchambuzi wa kina ni matarajio ya Kamati kuwa lengo la makusanyo limezingatia uhalisia pamoja na changamoto mbalimbali ambazo zinaikabili Wizara katika utekelezaji wa majukumu yake pamoja na ukusanyaji wa maduhuli.

4.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 Wizara inaomba kuidhinishiwa kiasi cha **Shilingi 241,099,232,000/=** kati ya fedha hizo **Shilingi 210,926,213,000/=** sawa na **asilimia 87.5** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo, **Shilingi 18,509,643,000/=** sawa na **asilimia 7.5** ni kwa ajili ya Mishahara na **Shilingi 11,663,376,000/=** sawa na **asilimia 5** ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kama inavyoonekana katika **Chart Na. 2**

CHATI NA 2: Uwiano wa Fedha zinazoombwa kwa Matumizi ya Wizara

Chanzo: Randama ya Wizara 2024/2025

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi wake, Kamati imebaini kuwa, Bajeti inayoombwa kwa ajili ya Mwaka 2024/2025 imepungua kwa **asilimia 3** ikilinganishwa na Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2023/2024. Upungufu huo umechangiwa na kupungua kwa bajeti ya Maendeleo kwa **asilimia 34** ukilinganisha na Bajeti ya maendeleo iliyotengwa katika mwaka wa fedha 2023/2024.

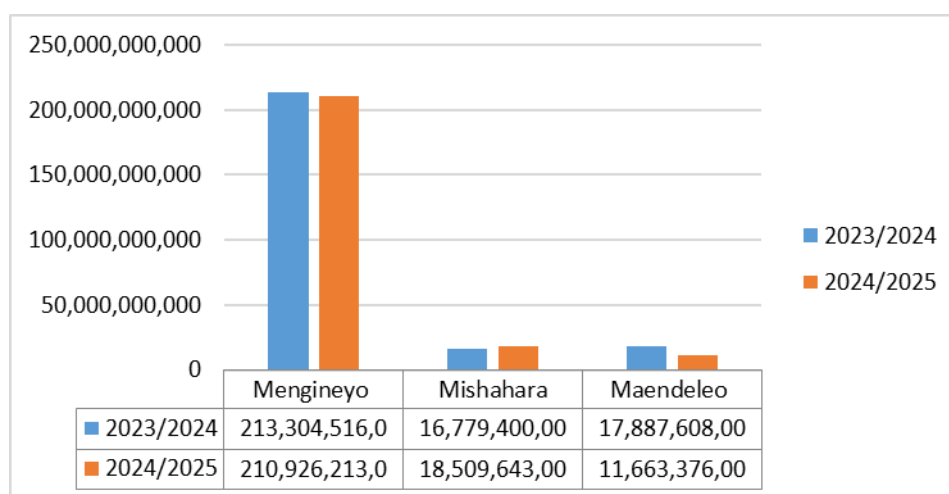
Mheshimiwa Spika, Sura ya uwiano wa Bajeti iliyotengwa kwa ajili ya Matumizi Mengineyo, Mishahara na Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na ulinganisho wake kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 inaonekana katika **Jedwali Na. 2** na **Grafu Na. 1**.

JEDWALI NA 2: Uwiano wa Aina za Bajeti ya Matumizi na ulinganisho wake kwa Mwaka 2023/2024 na 2024/2025

MWAKA	2023/2024		2024/2025		% +/-
AINA YA MATUMIZI	KIASI	ASILIMIA	KIASI	ASILIMIA	
MISHAHARA (PE)	16,779,400,000	7	18,509,643,000	7.5	10
MENGINEYO (OC)	213,304,516,000	86	210,926,213,000	87.5	-1.1
MAENDELEO	17,887,608,000	7	11,663,376,000	5	-34
JUMLA	247,971,524,000	100	241,099,232,000	100	

Chanzo: Randama ya Wizara 2023/2024 na 2024/2025

GRAFU NA 1: Ulinganisho wa Uwiano wa Bajeti ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na 2024/2025

Chanzo: Randama ya Wizara 2023/2024 na 2024/2025

Mheshimiwa Spika, vilevile katika uchambuzi wake, Kamati ulibaini kuwa fedha iliyotengwa kwa ajili ya Maendeleo imepungua kwa kiasi cha **Shilingi 6,254,232,000/=** sawa na **asilimia 34** ikilinganishwa na **Shilingi 17,887,608,000/=** iliyoidhinishwa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa katika mwaka wa Fedha 2023/2024 Wizara ilikuwa imepokea na kutumia **asilimia 92** ya fedha zilizotengwa kwa ajili ya miradi ya maendeleo. Aidha, tathmini inaonesha kuwa Wizara hii bado inahitaji kufanya ukarabati wa majengo na nyumba za ubalozi ambazo zimechakaa na hivyo, kuathiri taswira ya nchi yetu katika medani za kidiplomasia. Hivyo matarajio ya kamati ilikuwa nikuona Bajeti ya Maendeleo ikiongezeka.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati pia ulibaini kuwa Wizara inapotengewa fedha kwa ajili ya miradi ya maendeleo huwa haijumuishi gharama za kubadilisha fedha katika nchi ambayo mradi unatekelezwa. Hali hiyo huathiri malengo ya utekelezaji wa mradi. Mathalani, inapotengwa **Shilingi Bilioni 2** kutekeleza mradi Washington DC, kiasi hicho kinapobadilishwa kuwa Dola haiwezi kubakia na thamani ya **Shilingi Bilioni 2**. Hivyo, kuna umuhimu wa kujumuisha gharama za kubadilisha fedha kulingana na nchi mradi unapotekelwa.

Mheshimiwa Spika, aidha, uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa kati ya miradi minne (4) iliyopangwa kutekelezwa katika Mwaka wa Fedha 2024/2025, miradi miwili ipo katika utekelezaji kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024. Miradi hiyo inayojumuisha Ujenzi

wa Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu (Arusha) na ujenzi wa Vyumba vya mihadhara katika Kituo cha uhusiano wa kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim. Miradi mingine ni pamoja na ukarabati wa majengo ya ofisi na makazi ya watumishi katika balozi za Tanzania na ujenzi wa majengo ya Ofisi na makazi ya watumishi balozi za Tanzania. Ni rai ya Kamati kuwa Wizara itakamilisha taratibu za awali mapema na kuomba fedha Hazina kwa wakati ili kutekeleza miradi iliyokusudiwa.

Mheshimiwa Spika, Taarifa iliyowasilishwa na Wizara pia ilionesha kuwa Wizara hii imepanga kutekeleza miradi ya maendeleo yenye thamani ya **Shilingi 343,100,000,000/=** kutoka vyanzo mbadala ikiwemo ubia na Taasisi za Umma na Binafsi za hapa nchini. Miradi hiyo inakusudiwa kutekelezwa katika balozi za Nairobi-Kenya, Kinshasa-DRC na Lusaka Zambia. Ni matarajio ya kamati kuwa Miradi ya ubia itazingatia maslahi, faida na manufaa kwa Taifa.

Mheshimiwa Spika, naomba Bunge lako Tukufu lipokee maelezo hayo yatakayosaidia majadiliano kuhusu hoja iliyowasilishwa na Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara yake kwa Mwaka ujao wa Fedha.

SURA YA TANO

5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

5.1 Maoni ya Kamati

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi kama nilivyoeleza, Kamati inayo maoni yanayojenga msingi wa ushauri nitakaoutoa. Naomba kubainisha maoni hayo kama ifuatavyo: -

- i) Kasi ya utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa vyumba vya mihadhara katika Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim sio ya kuridhisha huku Mkandarasi akiwa hana maelezo kuhusu kusuasua kwa mradi huo. Kwa kuwa Mshitiri na Mkandarasi ni Taasisi za Umma kuna umuhimu wa watendaji wa taasisi hizo kuweka mpango kazi utakaonesha namna bora ya kukamilisha mradi huo na mkandarasi atoe kipaumbele kukamilisha mradi;
- ii) Zaidi ya asilimia 70 ya Bajeti ya Wizara hii inakwenda kwenye Balozi. Hivyo, kuna umuhimu mabalozi na watumishi kufanya kazi kwa ufanisi ili kufikia tija iliyokusudiwa. Kwa muktadha huo umefika wakati sasa Mabalozi wawekewe Vigezo vya utendaji (*Performance Indicator*) za utekelezaji wa majukumu ya Ofisi za Ubalozi.
- iii) Tanzania itakuwa Mwenyeji wa Michuano ya Soka Mataifa ya Afrika kwa Mwaka 2027. Kwa ukubwa wa mashindano hayo kuna umuhimu wa kutumia michuano hiyo kama sehemu ya *Public Diplomacy* kwa nchi yetu;

- iv) Kuna umuhimu wa Serikali kuendelea kupeleka watumishi balozini kwa kutoa kipaumbele kwa balozi za kimkakati ambazo nchi itanufaika zaidi katika Diplomasia ya Uchumi;
- v) Uelewa mdogo kwa wadau ikiwemo sekta ya Umma na Binafsi kuhusu diplomasia ya uchumi na fursa zitokanazo na Mtangamano na Mahusiano ya Kimataifa bado imeendelea kuwa changamoto katika kunufaika na Diplomasia ya Uchumi;
- vi) Mpango wa ushirikiano wa sekta za umma na sekta binafsi katika ujenzi wa majengo ya ubalozi na vitega uchumi unakabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwemo ufinyu wa bajeti na Sheria kutowezesha Sekta binafsi kushiriki kikamlifu. Changamoto hizi zinahitaji kufanyiwa kazi ili mpango huo utekelezwe;
- vii) Katika kutekeleza Mpango wa ushirikiano wa sekta ya umma na sekta binafsi katika ujenzi wa majengo ya ubalozi na vitega uchumi Wizara iongeze mawanda na kushirikisha Kampuni Binafsi na za Umma katika nchi ambazo miradi hiyo inatekelezwa;
- viii) Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ni kiungo baina ya Taasisi za Umma na Binafsi nchini pamoja na Taasisi za kimataifa katika masuala yote ya Uhusiano wa Kimataifa. Mfumo wa mawasiliano ulipo sasa Wizarani hauleti tija katika utekelezaji wa majukumu ya Wizara. hivyo ipo haja ya kufanya tathmini ya mfumo wa mawasiliano uliopo na kuona namna ya kuuboresha zaidi;

- ix) Ziara za viongozi wa juu wa Nchi katika nchi nyingine duniani pamoja na za viongozi wa juu wa Nchi nyingine wanaotembelea Tanzania zimekuwa na mafanikio makubwa kiuchumi, kidiplomasia na kijamii. Hivyo, ipo haja ya kuweka mikakati kuhakikisha wananchi wanaelezwa kwa kina faida na fursa zitokanazo na ziara hizo.

5.2 Ushauri wa Kamati

- i) Serikali iweke mkakati wa makusudi wa kuutangaza mpango wa ujenzi wa majengo ya kitega uchumi na ofisi za ubalozi katika nchi ambazo miradi hiyo inatekelezwa. Kufanya hivyo kutasaidia kuvutia wabia kutoka sekta binafsi na umma katika nchi hizo na hivyo kurahisisha utekelezaji wa mpango huo na kupata wawekezaji wenye uwezo na sifa.
- ii) Mikataba ya ujenzi wa miradi ya kitega uchumi na ofisi za ubalozi katika nchi mbalimbali baina ya Sekta Binafsi na Umma pamoja na mikataba ya uendeshaji wa miradi hiyo iandaliwe kwa umahiri na kuzingatia maslahi mapana ya nchi.
- iii) Serikali iandae mpango wa kuweka vigezo vya utendaji (*Performance Indicator*) kwa kila balozi kwa kuzingatia nchi ambayo ubalozi upo. *Performance indicator* hizo zitumike katika kupima utendaji kazi wa Balozi. Kufanya hivyo kutasaidia Mabalozzi kufanya kazi kwa malengo na kuzingatia vipaumbele vilivyoanishwa na hivyo nchi yetu kunafaika zaidi katika eneo la diplomasia ya uchumi na

sekta nyingine kwa ujumla. Hili liende sambamba na kuboresha mazingira ya kazi katika Balozi zetu.

- iv) Serikali iandae mpango mkakati unaotekelezeka ili kumaliza changamoto ya uelewa mdogo wa wadau ikiwemo sekta ya umma na binafsi kuhusu Diplomasia ya uchumi na fursa zitokanazo na Mtangamano na mahusiano ya kimataifa. Kufanya hivyo kutasaidia nchi yetu kunufaika zaidi na fursa zitokanazo na Mtangamano na uhusiano wa Kimataifa.
- v) Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi na Utawala Bora kwa kushirikiana na Wizara ziandae mkakati wa kupeleka watumishi kwenye Balozi za kimkakati ambazo nchi inanufaika zaidi katika diplomasia ya uchumi na nyanja nyingine.
- vi) Wizara ifanye tathmini mfumo wa mawasiliano uliopo sasa baina ya Wizara, Taaasisi za Umma na Binafsi pamoja na Taasisi za Kimataifa ili kuona namna bora ya kuboresha mfumo wa mawasiliano. Kufanya hivyo kutasaidia kuimarisha mawasiliano na wadau na hivyo kuboresha utendaji wa Wizara.
- vii) Serikali ifanye Maboresho ya Sheria za Ununuzi wa Umma, *The Public Private Partnership Act*, *The Banking and Financial Institutions Act* pamoja na Kanuni zake ili kuwezesha Sekta binafsi na ya Umma kushiriki kikamilifu katika Mpango wa ujenzi wa Ofisi za Ubalizi na Majengo ya Kitega Uchumi nje ya nchi.

- viii) Serikali iandae mkakati maalum ikiwemo wa kibajeti ambao utatumika kufanya *Public Diplomacy* kwa nchi yetu kabla na wakati wa michuano ya Soka ya Mataifa ya Afrika ya Mwaka 2027 (AFCON 2027) ambayo yatafanyika Tanzania.
- ix) Wizara iandae mpango mahsusi wa kueleza mafanikio ya ziara za viongozi wa juu wanazofanya katika nchi mbalimbali duniani pamoja na za viongozi wengine wanaotembelea nchini. Kufanya hivyo kutasaidia wananchi kufuatilia na kufahamu faida na fursa zitokanazo na ziara za viongozi kwa nchi.
- x) Wizara iendeele kutekeleza Maoni na Mapendekezo ya Kamati yaliyotolewa katika vipindi mbalimbali ambayo hayajatekelezwa hususan katika Bajeti za miaka mitatu iliyopita ya 2021/2022, 2022/2023 na 2023/2024.

SURA YA SITA

6.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, Napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha Taarifa hii. Napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama ambao Maoni, Ushauri na ushirikiano wao umewezesha kukamilika kwa taarifa hii. Naomba majina yao kama yalivyoorodheshwa yaingie kwenye Taarifa Rasmi za Bunge (*Hansard*): -

1. Mhe. Vita Rashid Kawawa, Mb - Mwenyekiti
2. Mhe. Vincent Paul Mbogo, Mb - M/Mwenyekiti
3. Mhe. Abdi Hija Mkasha, Mb - Mjumbe
4. Mhe. Ali Juma Mohamed, Mb - Mjumbe
5. Mhe. Bupe Nelson Mwakang'ata, Mb - Mjumbe
6. Mhe. Cosato David Chumi, Mb - Mjumbe
7. Mhe. Daniel Tlemai Awack, Mb - Mjumbe
8. Mhe. Dr. Alfred James Kimea, Mb - Mjumbe
9. Mhe. Edwin Enosy Swalle, Mb - Mjumbe
10. Mhe. Fakharia Shomar Khamis, Mb - Mjumbe
11. Mhe. Felister Deogratius Njau, Mb - Mjumbe
12. Mhe. Grace Victor Tendega, Mb - Mjumbe
13. Mhe. Joseph Anania Tadayo, Mb - Mjumbe
14. Mhe. Joseph Michael Mkundi, Mb - Mjumbe
15. Mhe. Maulid Saleh Ali, Mb - Mjumbe
16. Mhe. Minza Simon Mjika, Mb - Mjumbe
17. Mhe. Muharami Shabani Mkenge, Mb - Mjumbe
18. Mhe. Mwinyikondo Rajab Mustafa, Mb - Mjumbe
19. Mhe. Maimuna Salum Mtanda, Mb - Mjumbe

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati napenda kutumia fursa hii kumshukuru Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki Mhe. January Yusufu Makamba (Mb), Manaibu Waziri Mhe. Balozi Mbarouk Mbarouk (Mb) na Mhe. Steven Byabato (Mb) pamoja na Watendaji wote wa Wizara kwa ushirikiano na mchango wao wakati wa uchambuzi wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini si kwa umuhimu, napenda kumshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Nenelewa Mwihambi, ndc kwa kuiwezesha Kamati kuandaa na kukamilisha kazi yake kwa wakati. Vilevile niishukuru Sekretariat ya Kamati kwa kuratibu vema shughuli za Kamati na kuhakikisha Taarifa hii inakamilika kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu liipokee Taarifa hii na likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 kama yalivyowasilishwa na Mtoa Hoja.

Mheshimiwa Spika, Naunga Mkono Hoja na naomba kuwasilisha.

Vita Rashid Kawawa, Mb

MWENYEKITI

**KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO
YA NJE, ULINZI NA USALAMA**

28 Mei, 2024

**UTEKELEZAJI WA MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE
YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA**

Maelezo ya Jumla

Wakati wa kuchambua Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kamati ilishauri masuala mbalimbali ambapo maelezo ya Wizara kuhusu utekelezaji wa maoni na ushauri huo ni kama ifuatavyo: -

(i) Kwa muda wa miaka mitatu mfululizo Wizara imeshindwa kutekeleza miradi ya maendeleo kwa wakati kutokana na kutopokelewa kwa fedha za miradi ya maendeleo. Hali hiyo imeathiri kwa kiasi kikubwa utekelezaji wa miradi iliyopangwa na hivyo kutofikiwa kwa malengo na tija iliyokusudiwa wakati Bunge linaidhinisha fedha za utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

1. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, kutopokelewa kwa fedha za miradi ya maendeleo kumetokana na sababu mbalimbali ikiwemo miradi ya Wizara kutokidhi vigezo vya upokeaji fedha vilivyowekwa na Wizara ya Fedha pamoja na vigezo vya wabia ikiwemo sekta binafsi kwa miradi inayotekelezwa kwa kutumia vyanzo mbadala vya fedha. Vigezo hivyo ni pamoja na miradi kukosa nyaraka muhimu kama michoro, gharama halisi za utekelezaji pamoja na maandiko ya miradi hiyo. Katika kukabiliana na changamoto hii, Wizara imeandaa mkakati wa ujenzi, ukarabati na ununuzi wa majengo ya ubalozini kuanzia mwaka 2023 hadi 2033, ambapo pamoja na mambo mengine mkakati huo umeweka kipaumbele katika kuandaa nyaraka na mahitaji mengine ya miradi ili kuwezesha utekelezaji wake kwa mapema.

2. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, baadhi ya miradi ambayo Wizara imehakikisha imekidhi vigezo vya kupokea fedha kutoka Wizara ya Fedha ni pamoja na mradi wa ujenzi wa majengo ya makao makuu ya Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu - Lakilaki Arusha; mradi wa ujenzi wa vyumba tisa (9) vya mihadhara katika Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim – Kurasini; mradi wa ukarabati wa nyumba nne (4) za ubalozi wa Tanzania Pretoria; mradi wa ujenzi wa uzio katika viwanja vya ubalozi wa Tanzania Addis Ababa.

3. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, Wizara pia imekamilisha nyaraka muhimu za utekelezaji wa miradi ya ujenzi wa majengo katika balozi za Nairobi na Kinshasa kwa kutumia vyanzo mbadala vya fedha. Kukamilika kwa hatua hii, kumewezesha Wizara kuingia makubaliano ya kujenga Jengo la Kitega Uchumi katika ubalozi wa Tanzania uliopo Nairobi kwa ubia na Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF).

4. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, Wizara itaendelea kuhakikisha miradi yake inakidhi vigezo vyote vya upatikanaji wa fedha kutoka vyanzo mbalimbali.

(ii) Kuongezeka kwa fedha za miradi ya maendeleo kutakuwa na tija ikiwa Wizara itakamilisha taratibu za awali kwa wakati ili kuweza kuomba fedha Hazina na Serikali kutoa fedha kwa wakati kuzingatia mipango ya utekelezaji wa miradi.

5. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, ushauri huu umepokelewa na Wizara imeanza kuufanyia kazi kwa kuhakikisha taratibu za awali zinakamilishwa kwa wakati ili kuweza kuomba fedha kutoka Wizara ya

Fedha. Katika kutekeleza ushauri huo, Wizara imefanikisha uombaji wa fedha za maendeleo kwa wakati kwa mradi wa ujenzi wa majengo ya makao makuu ya Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu - Lakilaki Arusha; mradi wa ujenzi wa vyumba tisa (9) vya mihadhara katika Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim; mradi wa ukarabati wa nyumba nne (4) za ubalozi wa Tanzania Pretoria; mradi wa ujenzi wa uzio katika viwanja vya ubalozi wa Tanzania Addis Ababa na miradi ya ukarabati katika balozi za London, Geneva, Beijing, Ottawa, Brussels, na Stockholm.

(iii) Kitendo cha kushindwa kuanza ujenzi wa makao makuu ya Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu kwa miaka 16 tangu kuingia makubaliano husika na Umoja wa Afrika ni hali ambayo ikiendelea, huenda ikatia doa taswira ya nchi yetu kidiplomasia hasa katika Umoja wa Afrika na dunia kwa ujumla.

6. ***Mheshimiwa Mwenyekiti***, mradi wa ujenzi wa Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu umeendelea kuwa kipaumbele cha Serikali ikiwa ni utekelezaji wa makubaliano kati yake na Umoja wa Afrika. Ninayo heshima kutoa taarifa kuwa, Serikali kupitia Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki imeanza utekelezaji wa mradi huo na tayari mkandarasi kampuni ya *CRJE (East Africa) Limited* kutoka nchini China anaendelea na kazi za ujenzi ambapo anatekeleza mradi huo kwa gharama ya shilingi 62,968,086,187.78 pamoja na kodi ya ongezeko la thamani (VAT). Aidha, usimamizi wa mradi unafanywa na mshauri elekezi kampuni ya *Aru Built Environment Consulting Company (ABECC)* ya Chuo Kikuu Ardhi kwa gharama za shilingi 2,956,000,000 pamoja na VAT.

7. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, ujenzi wa mradi ulianza tarehe 28 Agosti, 2023 na unatarajiwa kukamilika ifikapo tarehe 27 Februari, 2025. Hadi kufikia mwezi Machi 2024 kiasi cha shilingi 11,777,968,375.04 kilitolewa na kulipwa mkandarasi kampuni ya *CRJE (East Africa) Limited* ikiwa ni malipo ya kazi za ujenzi wa mradi huo ambao umefikia asilimia 12.2 ya kazi zote za mkataba.

(iv) Baadhi ya nyumba za makazi ya watumishi katika Balozi mbalimbali zimechakaa na hivyo kuathiri hadhi ya Nchi, Balozi na watumishi wetu katika nchi walizopo.

8. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, Wizara inaendelea na utekelezaji wa mkakati wa ukarabati na ujenzi wa majengo balozini ambao umeainisha miradi 15 ya kipaumbele itakayotekelezwa katika kipindi cha kuanzia Mwaka wa Fedha 2022/2023 hadi 2026/2027). Mkakati huo umepanga kutumia vyanzo mbalimbali vya fedha ikiwemo bajeti ya Serikali, mikopo ya masharti nafuu kutoka taasisi za fedha na kwa kuingia ubia na mifuko ya taifa ya hifadhi ya jamii, mashirika ya umma na sekta binafsi. Baadhi ya miradi hiyo 15 ya kipaumbele ni pamoja na ujenzi wa majengo katika ubalozi wa Nairobi – Kenya (NSSF) na Ujenzi wa majengo katika ubalozi wa Kinshasa – Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (NSSF).

9. **Mheshimiwa Mwenyekiti**, katika utekelezaji wa mpango huo, Serikali imetenga fedha kutoka mfuko mkuu na kuzielekeza katika ukarabati wa nyumba nne (4) za Ubalozi wa Tanzania Pretoria, mradi wa ujenzi wa uzio katika viwanja vya ubalozi wa Tanzania Addis Ababa, ukarabati wa Makazi ya Balozi London, ukarabati wa Makazi ya Balozi Geneva, ukarabati wa majengo katika Balozi za Beijing, Ottawa,

Brussels, na Stockholm. Kufikia mwezi Februari 2024, jumla ya Shilingi 4,780,120,117 zimekwishatolewa na Serikali na zimetumwa kwenye vituo hivyo kwa kazi za ukarabati.

10. Mheshimiwa Mwenyekiti, Aidha, mnamo mwezi Januari 2024 Wizara ilifanya wasilisho katika Baraza la Mawaziri kuhusu uhitaji wa kufanya ukarabati katika Balozi zetu nje ya nchi na Baraza liliridhia hoja hiyo na kuagiza kuanza utekelezaji wake.

(v) Balozi zetu ni moja ya Ofisi muhimu katika kuutangaza utalii wa nchi yetu. Hivyo ni muhimu ofisi hizo kuwa na mkakati wa kutangaza utalii wa nchi yetu ikiwa ni sehemu ya kuunga mkono juhudi za Mheshimiwa Rais katika kutangaza utalii nakuongeza mapato ya nchi. Ni muhimu sana balozi zetu zikawekewa malengo katika kuutangaza utalii.

11. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara kupitia balozi za Tanzania nje ya nchi na kwa kushirikiana na wadau wengine zikiwemo wizara za kisekta hususan Wizara ya Maliasili na Utalii, taasisi za umma na sekta binafsi zimeendelea kutangaza fursa za utalii zilizopo nchini kupitia Mpango Mkakati wa Wizara kama hatua muhimu ya kutekeleza Mpango wa Serikali katika kutangaza utalii na kutekeleza Diplomasia ya Uchumi. Aidha, Balozi zetu zinatekeleza mipango kazi yao ya kila mwaka ambapo jukumu moja wajawapo ni kutangaza na kuvutia watalii wengi zaidi kuja nchini. Pamoja na hatua hizo, Wizara imeandaa Mfumo wa kuwaweka malengo balozi zetu nje ya nchi ambapo suala la kutangaza utalii litauwa mojawapo wa vigezo vya kupimwa katika utendaji kazi (*Key Performance Indicators – KPI*).

12. Mheshimiwa Mwenyekiti, Katika kutekeleza jukumu hilo, Wizara kwa kushirikiana **na** Wizara ya Maliasili na Utalii, itaanzisha utaratibu wa kuwa na waambata wa Utalii katika Balozi ambazo zina mchango mkubwa katika kuleta watalii nchini. Vilevile katika jitihada za kuongeza watalii wanaokuja nchini, Wizara imeongoza na kuratibu vikao kazi vya wataalamu vya kuandaa mkakati wa utekelezaji wa zao la kitalii la Utalii wa Halal (*Halal Tourism*). Inategemewa kuwa utekelezaji wa mkakati huo utaongeza watalii kwa asilimia 20. Majukumu hayo yanatekelezwa sambamba na majukumu mengine ya ubalozi kama vile kuvutia wawekezaji, kubidhaisha Kiswahili, kutafuta masoko ya bidhaa na huduma na fursa za masomo na ajira. Majukumu haya yanatekelezwa kupitia maonesho ya biashara, makongamano ya biashara, machapisho, vyombo vya habari na mitandao ya kijamii.

(vi) Miongoni mwa vipaumbele vya Wizara ni kutekeleza Diplomasia ya Uchumi kwa kuwavutia wawekezaji na wafanyabiashara kutoka nje ya nchi. Diplomasia ya uchumi bado haijaleweka kwa ufasaha kwa wananchi na hata viongozi ambao wanasimamia sekta mtambuka ambazo zinahusika na uzalishaji na usafirishaji wa bidhaa. Hili linasababisha nchi kutonufaika ipasavyo na diplomasia ya uchumi.

13. Mheshimiwa Mwenyekiti, diplomasia ya uchumi ni sehemu ya utekelezaji wa Sera ya Mambo ya Nje ambayo inajumuisha jitihada zinazolenga kulinufaisha Taifa kiuchumi na kijamii kupitia uhusiano na ushirikiano na mataifa mengine, jumuiya za kikanda na mashirika ya kimataifa. Jitihada hizo zinajumuisha utafutaji wa masoko ya bidhaa

na huduma nje ya nchi; kuwezesha uagizaji bidhaa na huduma kutoka nje ya nchi ili kukidhi mahitaji muhimu ya ndani; kuvutia uwekezaji wa moja kwa moja kutoka nje; na kuhamasisha uwekezaji wa moja kwa moja kwenda nje ya nchi. Hatua muhimu iliyofikiwa na Wizara katika kipindi hiki ni kukamilika kwa utayarishaji wa Mkakati wa Kitaifa wa Utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi ambao utaratibu utekelezaji na utoaji wa elimu ya umma kuhusu diplomasia ya uchumi nchini.

14. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara inaendelea kuchukua hatua mbalimbali za kuelimisha umma kuhusiana na diplomasia ya uchumi na ushirikiano wa kikanda. Hatua hizo ni pamoja na kuandaa vipindi vya redio na runinga. Aidha, Wizara inatumia warsha na makongamano kuwasilisha mada zinazohusiana na dhana ya diplomasia ya Uchumi, kwa mfano:

- a) Wizara iliwasilisha mada katika mkutano wa ngazi ya juu ya majadiliano baina ya serikali, sekta binafsi na washirika wa maendeleo uliofanyika mwezi Februari 2024 jijini Dar es Salaam; na
- b) Wizara iliwasilisha mada ya jukumu la diplomasia ya uchumi katika kuwawezesha wajasiriamali na wanawake katika kuchangamkia fursa zilizopo kwenye soko Huru la Bara la Afrika (AfCFTA).
- c) Wizara imekuwa ikishiriki kwenye vipindi mbalimbali vya radio na televisheni kwa ajili ya kutoa elimu kwa umma juu ya utekelezaji wa diplomasia ya uchumi

d) Wizara imekuwa na vikao mbalimbali na wadau wa sekta ya umma na sekta binafsi kuhusu utekelezaji wa diplomasia ya uchumi.

15. Mheshimiwa Mwenyekiti Wizara pia kwa kushirikiana na wadau imetoa elimu mahususi kwa wazalishaji na wafanyabiashara kuhusu fursa za soko la Eneo Huru la Biashara la Afrika (AfCFTA). Miongoni mwa wanufaika wa elimu hiyo ni pamoja na wazalishaji na wafanyabiashara wa tumbaku na bidhaa za tumbaku; kahawa; viungo na katani. Kutokana na kupata elimu hiyo, Tanzania imeendelea kufanya vizuri katika biashara ndani ya AfCFTA kupitia mpango wa majaribio unaojulikana kama *Guided Trade Initiative* kwa kuuza zaidi Kahawa, Katani, viungo na tumbaku katika kipindi cha mwaka 2023.

16. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara itaendelea kuelimisha umma ikiwa ni pamoja na kutoa semina elekezi kuhusu dhana ya diplomasia ya uchumi katika ngazi ya wilaya na mikoa na kwa wafanyabiashara ili watanzania kwa ujumla waweze kutumia ipasavyo fursa zinazopatikana kutokana na utekelezaji wa diplomasia ya uchumi.

(vii) Kuna umuhimu wa Serikali kuendelea kupeleka watumishi balozini kulingana na fani maalum zinazohusika na masuala ya uchumi, uwekezaji na utalii. kufanya hivyo itakuwa ni sehemu ya nchi yetu kunufaika na diplomasia ya uchumi.

17. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara inaendelea kupeleka watumishi balozini kwa kuzingatia mahitaji ya Ikama katika Kituo husika ikiwemo wataalam katika sekta za uchumi, biashara, uwekezaji, kilimo, mazingira na utalii kama hatua muhimu ya kuwezesha Taifa kunufaika

na Diplomasia ya Uchumi. Aidha, Wizara imeendelea na juhudi za kuwapatia watumishi mafunzo mbalimbali ili waweze kutekeleza majukumu zaidi ya moja vituoni (*multitasking*) kwa lengo la kuongeza ufanisi na kupunguza gharama. Hali kadhalika, Wizara imeendelea kuwasiliana na Ofisi ya Rais - Utumishi ili kupata vibali vya ajira mpya na vibali vya kuhamishia watumishi wengine ili kuongeza nguvukazi Makao Makuu na Balozini. Vilevile, kupitia kikao cha Baraza la Mawaziri kilichofanyika Zanzibar mwezi Januari, 2024 baraza liliridhia Wizara kushirikiana na Sekta ili kupata wataalamu hao.

(viii) Wananchi wana haki ya kunufaika na fursa za kiuchumi na masoko zinazopatikana katika jumuiya za kikanda. Tathmini na ufuatiliaji unaonesha kuwa watanzania hawajanufaika ipasavyo na fursa za kiuchumi na masoko katika jumuiya za kikanda.

18. Mheshimiwa Mwenyekiti, moja ya lengo la nchi kujiunga na jumuiya za kikanda ni kufungua fursa za kiuchumi na kibiashara kwa wananchi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, hususan fursa za soko la bidhaa na huduma. Katika kufikia lengo hilo Serikali kupitia Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki pamoja na Wizara nyingine za kisekta zikiwemo Wizara ya Viwanda na Biashara, Wizara ya Fedha, Wizara ya Nishati na Wizara ya Uchukuzi zimeendelea kuwahamasisha wananchi kuchangamkia fursa zilizopo katika jumuiya za kikanda. Vilevile, Serikali imeendelea kuchukua hatua zenye lengo la kuwezesha watanzania pamoja na kuwajengea uwezo ili kunufaika na fursa zitokanazo na jumuiya za kikanda.

19. Mheshimiwa Mwenyekiti, kutokana na juhudi mbalimbali zinazofanywa na Serikali kuwahamisha wananchi, hasa

wafanyabiashara kunufaika na masoko ya kikanda ya Afrika Mashariki (EAC) na kusini mwa Afrika (SADC), wananchi wengi wameendelea kunufaika na fursa zilizopo katika masoko hayo ya kikanda. Kwa sasa Tanzania ni muuzaji mkubwa wa bidhaa za kilimo kama vile nafaka na mboga mboga kwenye soko la Afrika Mashariki na pia bidhaa za viwandani. Kwa sababu hiyo, urari wa biashara baina ya Tanzania na nchi za Afrika Mashariki umekuwa mzuri kwa upande wa Tanzania. Takwimu zinaonyesha urari wa biashara baina ya Tanzania na nchi za Africa Mashariki ni mzuri kwa zaidi ya dola za Marekani milioni 500.

20. Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile, katika soko la Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC), Tanzania imekuwa ikinufaika na soko hilo hasa katika sekta ya bidhaa za viwandani, sekta ya madini na sekta ya usafirishaji ambapo wafanyabiashara wengi wa Tanzania ndio wenye kumiliki malori yanayosafirisha bidhaa baina ya Tanzania na Zambia, Malawi na nchi nyingine za SADC. Takwimu zinaonyesha urari wa kibiashara baina ya Tanzania na nchi za SADC ni mzuri kwa zaidi ya dola za Marekani bilioni moja.

21. Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na mafanikio hayo, Wizara imeendelea **kuchukua** hatua ili kuongeza manufaa zaidi kwa wananchi katika Jumuiya hizo za kikanda. Miongoni mwa hatua hizo ni pamoja na kushirikiana na wadau mbalimbali kutoa elimu mahususi kwa wazalishaji na wafanyabiashara kuhusu fursa za soko la Eneo Huru la Biashara la Afrika (AfCFTA), Jumuiya ya Afrika Mashariki na Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika. Aidha, Nchi yetu imekuwa miongoni mwa nchi ambazo zimefanya vizuri katika kutumia soko la AfCFTA kupitia mpango wa majaribio unaoitwa *Guided Trade initiative* ambapo mwaka 2023 kampuni 11 zimeuza katika soko la AfCFTA.

(ix) Mpango wa ushirikiano wa sekta za umma na sekta binafsi katika ujenzi wa majengo ya ubalozi na vitega uchumi unakabiliwa na changamoto mbalimbali; zikiwemo za kisheria. Hivyo, ili mpango huo uweze kutekelezeka kuna umuhimu wa kuchukua hatua kumaliza changamoto hizo

22. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara ipo kwenye utekelezaji wa mkakati wa ujenzi na ukarabati wa majengo ya Balozini ambapo mkakati huu umelenga kutumia vyanzo mbalimbali vya fedha ikiwemo ubia na sekta binafsi. Mkakati huo umeainisha maeneo saba (7) ya sheria, kanuni na taratibu za ndani zinazopunguza ufanisi katika utekelezaji na ugharamiaji wa miradi ya uendelezaji wa viwanja na ukarabati wa majengo ya serikali nje ya nchi, pamoja na vyanzo vingine ikiwemo ushirikiano na sekta binafsi. Wizara imewasilisha maeneo saba (7) ya kisheria yenye changamoto katika Mamlaka husika ikiwemo Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma (PPRA), Benki Kuu ya Tanzania (BoT) na Wizara ya Fedha ili yaweze kufanyiwa kazi. Maeneo hayo ni pamoja na a) Sheria ya Ununuzi wa Umma; b) Sheria ya Fedha za Umma (Kifungu 6(a)(1), CAP 348); c) Sheria ya Ubia wa Sekta ya Umma na Sekta Binafsi (PPP); d) Muongozo wa Mifuko ya Hifadhi ya Jamii (aya ya 8, mwaka 2021); e) Kanuni za Kifedha za Kigeni (Kanuni ya 37, GN 294 ya mwaka 2022); f) Kanuni za Taasisi za Fedha na Benki (Kanuni ya 10, GN 290 ya mwaka 2014); na g) Kanuni ya Ukomo wa mikopo na Hasara nyingine tarajiwa (Kanuni ya 6, 18 GN 288 ya mwaka 2014).

(x) Ili kuhakikisha kuwa katika mwaka wa fedha 2023/2024 miradi yote ya maendeleo inatekelezwa kwa wakati; Wizara iweke mkakati maalum wa kuanza maandalizi mapema ya kukamilisha taratibu zote muhimu za awali zinazohitajika ili kuanza utekelezaji wa miradi na kuomba fedha Hazina kwa wakati.

- 23. Mheshimiwa Mwenyekiti,** Wizara imejipanga kuwezesha miradi kupata fedha kwa wakati kwa kuhakikisha inazingatia na kukamilisha vigezo vinavyohitajika ikiwa ni pamoja na kuandaa nyaraka muhimu kama vile michoro, makadirio halisi ya gharama, maandiko ya miradi husika pamoja na kukamilisha taratibu za zabuni.
- 24. Mheshimiwa Mwenyekiti,** baadhi ya miradi ambayo Wizara imeandaa na imekidhi vigezo vya kupokea fedha kutoka Wizara ya Fedha ni pamoja na mradi wa ujenzi wa majengo ya makao makuu ya Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu - Lakilaki Arusha; mradi wa ujenzi wa vyumba tisa (9) vya mihadhara katika Kituo cha Uhusiano wa Kimataifa cha Dkt. Salim Ahmed Salim – Kurasini; mradi wa ukarabati wa nyumba nne (4) za ubalozi wa Tanzania Pretoria; mradi wa ujenzi wa uzio katika viwanja vya ubalozi wa Tanzania Addis Ababa.
- 25. Mheshimiwa Mwenyekiti,** Wizara imekamilisha nyaraka muhimu za utekelezaji wa miradi ya ujenzi wa majengo katika balozi za Nairobi na Kinshasa kwa kutumia vyanzo mbadala vya fedha. Kufanikisha hatua hii, kumeiwezesha Wizara kuingia makubaliano ya kujenga Jengo la Kitega Uchumi katika ubalozi wa Tanzania uliopo Nairobi kwa ubia na Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF).

(xi) Ili kupata tija iliyokusudiwa katika miradi ya maendeleo Serikali itoe fedha zilizotengwa kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa wakati na kwa kuzingatia mpango wa Wizara wa utekelezaji wa miradi husika.

26. Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali imeendelea kutoa fedha za utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa kuzingatia mahitaji. Hadi kufikia mwezi Machi, 2024 Wizara imepokea kiasi cha shilingi 16,762,726,958.61 kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali sawa na asilimia 93.7% ya shilingi 17,887,608,000 zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo. Kati ya fedha zilizopokelewa shilingi 11,777,968,375.04 ni kwa ajili ya mradi wa ujenzi wa makao makuu ya Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu; shilingi 204,638,466.57 ni kwa ajili ya ujenzi wa vyumba vya mihadhara katika Chuo cha Diplomasia cha Dkt. Salim Ahmed Salim (CFR) na shilingi 4,780,120,117 ni kwa ajili ya ukarabati wa majengo na ununuzi wa samani katika balozi za Tanzania nje ya nchi.

27. Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa kuzingatia umuhimu wa utekelezaji wa bajeti ya maendeleo, Wizara ya Fedha imeongeza wigo wa bajeti kwa kiasi cha shilingi 8,776,519,684.56 na hivyo kuifanya kuwa na wigo wa shilingi 26,664,127,684.56. Naomba nitumie fursa hii kukushukuru wewe na Kamati yako kwa juhudi zenu za kutuwezesha kupata fedha hizi.

(xii) Kutokana na umuhimu wa ujenzi wa Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu, Serikali itoe fedha zote zilizotengwa katika mwaka wa fedha 2022/2023 kwa ajili ya ujenzi wa Mahakama hiyo. Kufanya hivyo kutawezesha kuanza kutekelezwa kwa mradi

huo na kuendelea kujenga taswira nzuri ya kidiplomasia iliyonayo nchi yetu katika Umoja wa Afrika na duniani kwa ujumla.

28. *Mheshimiwa Mwenyekiti*, mradi wa ujenzi wa Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu umeendelea kuwa kipaumbele cha Serikali ikiwa ni utekelezaji wa makubaliano kati Tanzania na Umoja wa Afrika. Ninayo heshima kuitaarifu Kamati yako kuwa Serikali kupitia Wizara ilishampata mkandarasi kampuni ya *CRJE (East Africa) Limited* kutoka nchini China ambaye anatekeleza mradi huu kwa gharama ya shilingi 62,968,086,187.78 pamoja na kodi ya ongezeko la thamani (VAT). Aidha, usimamizi wa mradi unafanywa na mshauri elekezi kampuni ya *Aru Built Environment Consulting Company (ABECC)* ya Chuo Kikuu Ardhi kwa gharama za shilingi 2,956,000,000 pamoja na VAT.

29. *Mheshimiwa Mwenyekiti*, ujenzi ulianza rasmi tarehe 28 Agosti, 2023 na unatarajiwa kukamilika ifikapo tarehe 27 Februari, 2025. Hadi kufikia mwezi Machi 2024 kiasi cha shilingi 11,777,968,375.04 kilitolewa na kulipwa mkandarasi kampuni ya *CRJE (East Africa) Limited* ikiwa ni malipo kazi za ujenzi wa mradi huo ambao umefikia asilimia 12.2 ya kazi zote za mkataba.

(xiii) Serikali iendeleo kutekeleza mkakati maalum wa kukarabati nyumba za watumishi katika balozi zetu kwa awamu ili nyumba hizo ziendane na hadhi ya Tanzania iliyonayo nje ya nchi.

30. *Mheshimiwa Mwenyekiti*, Ushauri huu umezingatiwa pia katika hoja namba iv ambapo Wizara inaendelea na utekelezaji wa mkakati wa ukarabati na ujenzi wa majengo balozini ambao umeainisha miradi 15 ya kipaumbele itakayotekelezwa katika kipindi cha kuanzia Mwaka

wa Fedha 2022/2023 hadi 2026/2027). Mkakati huo umepanga kutumia vyanzo mbalimbali vya fedha ikiwemo bajeti ya Serikali, mikopo ya masharti nafuu kutoka taasisi za fedha na kwa kuingia ubia na mifuko ya taifa ya hifadhi ya jamii, mashirika ya umma na sekta binafsi. Baadhi ya miradi hiyo 15 ya kipaumbele ni pamoja na ujenzi wa majengo katika ubalozi wa Nairobi – Kenya (NSSF) na Ujenzi wa majengo katika ubalozi wa Kinshasa – Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (NSSF).

31. Mheshimiwa Mwenyekiti, katika utekelezaji wa mpango huo, Serikali imetenga fedha kutoka mfuko mkuu na kuzielekeza katika ukarabati wa nyumba nne (4) za Ubalozi wa Tanzania Pretoria, mradi wa ujenzi wa uzio katika viwanja vya ubalozi wa Tanzania Addis Ababa, ukarabati wa Makazi ya Balozi London, ukarabati wa Makazi ya Balozi Geneva, ukarabati wa majengo katika Balozi za Beijing, Ottawa, Brussels, na Stockholm. Kufikia mwezi Februari 2024, jumla ya Shilingi 4,780,120,117 zimekwishatolewa na Serikali na zimetumwa kwenye vituo hivyo kwa kazi za ukarabati.

32. Mheshimiwa Mwenyekiti, Aidha, mnamo mwezi Januari 2024 Wizara ilifanya wasilisho katika Baraza la Mawaziri kuhusu uhitaji wa kufanya ukarabati katika Balozi zetu nje ya nchi na Baraza liliridhia hoja hiyo na kuagiza kuanza utekelezaji wake.

(xiv) Kamati inapongeza Serikali kwa utekelezaji wa maombi ya watanzania (diaspora) ambao wamekuwa wakiomba kutambuliwa na Serikali; mchakato huu unaendelea vizuri ikiwa ni pamoja na kuzinduliwa rasmi kwa mfumo wa kukusanya na kutunza taarifa za diaspora kidigitali (diaspora digital hub)

uliozinduliwa rasmi na Mhe. Dkt. Stergomena L. Tax (Mb), aliyekuwa Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki mwezi Mei, 2023. Kamati inashauri mchakato huu ukamilishwe mapema iwezekanavyo ili kuleta tija inayokusudiwa.

33. Mheshimiwa Mwenyekiti, Serikali imeendelea na juhudi za kuwatambua na kuwashirikisha Diaspora katika maendeleo ya Taifa ambapo kwa sasa iko katika hatua za kukamilisha taratibu za kutoa hadhi maalumu (*special status*) kwa raia wa nchi nyingine wenye asili ya Tanzania (*Tanzania non-citizen diaspora*) kwa kuzingatia maombi yaliyowasilishwa. Serikali tayari imeridhia utoaji huo wa hadhi maalumu kwa diaspora. Aidha, katika kutekeleza azma hii, Serikali inaendelea na taratibu husika za kisheria ili kuwasilisha katika Bunge la 12, Mkutano wa 15 mabadiliko madogo (*miscellaneous amendments*) ya Sheria mbili ambazo ni Sheria ya Uhamiaji, Sura 54 na Sheria ya Ardhi, Sura 113 ili kuwezesha utekelezaji wa hadhi maalumu.

34. Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile, tangu kuzinduliwa kwa mfumo wa kukusanya na kutunza taarifa za diaspora kidigitali (*Diaspora Digital Hub - DDH*) hadi kufikia mwezi Machi, 2024 diaspora zaidi ya 1,400 wamejisajili. Idadi hii haijumuishi takwimu za waliojisajili nje ya mfumo huo. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na wadau inaendelea na maboresho ya mfumo huo kwa lengo la kutatua changamoto zilizobainika na kuufanya kuvutia diaspora kujisajili kwa wingi zaidi. Hatua nyingine ni kuufanya mfumo usomane na mifumo mingine ya watoa huduma za diaspora kwa lengo la kuongeza ufanisi.

(xv) Serikali izidishe juhudi katika kuzisimamia balozi zetu nje ya nchi kutangaza fursa za kitalii na vivutio mbalimbali vilivyopo nchini. Hii iende sambamba na kuhakikisha kunakuwa na mkakati unaotekelezeka utakaoainisha malengo na namna ya kutekeleza malengo hayo katika sekta ya utalii kwenye balozi zetu.

35. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara kupitia balozi za Tanzania kwa kushirikiana na wadau wengine zikiwemo wizara za kisekta hususan Wizara ya Maliasili na Utalii, taasisi za umma na sekta binafsi zimeendelea kutangaza fursa za utalii kupitia sera ya mambo ya nje na mpango mkakati wa Wizara. Aidha, balozi zetu zinatekeleza mipango kazi yao ya kila mwaka ambapo jukumu mojawapo ni kutangaza na kuvutia watalii wengi zaidi kuja nchini.

36. Mheshimiwa Mwenyekiti, pia, Wizara inaendelea kupeleka watumishi balozini kwa kuzingatia mahitaji ya ikama katika kituo husika ili kutekeleza diplomasia ya uchumi ikiwemo kutangaza fursa za utalii. Aidha, Wizara imeendelea na juhudi za kuwapatia watumishi mafunzo mbalimbali ili waweze kutekeleza majukumu zaidi ya moja vituoni (*multitasking*) kwa lengo la kuongeza ufanisi na kupunguza gharama.

37. Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile, Wizara imekamilisha uandaaji wa rasimu ya mkakati mahususi wa utekelezaji wa diplomasia ya uchumi (*National Economic Diplomacy Implementation Strategy - NEDIS*) kwa mwaka 2024 – 2027. Kukamilika kwa mkakati huo kutaiwezesha Wizara na wadau wote kutekeleza diplomasia ya uchumi kwa kuzingatia vipaumbele ili kukuza maslahi ya nchi kiuchumi kwa kiwango cha kimataifa. Hatua hii itahusisha kuweka malengo na juhudi za kukuza utalii nchini kupitia balozi zetu. Pamoja na hatua hizo, Wizara

imeandaa Mfumo wa kuwawekea malengo balozi zetu nje ya nchi ambapo suala la kutangaza utalii litauwa mojawapo wa vigezo vya kupimwa katika utendaji kazi (*Key Performance Indicators – KPI*).

(xvi) Katika kuhakikisha kuwa nchi inanufaika ipasavyo na diplomasia ya uchumi Wizara ikamilishe mkakati wa utekelezaji wa diplomasia ya uchumi katika mwaka wa fedha 2023/2024. Kukamilisha mkakati wa utekelezaji wa diplomasia ya uchumi pamoja na faida nyingine pia utasaidia diplomasia ya uchumi kutekelezwa katika ngazi ya mkoa na wilaya.

38. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara imekamilisha uandaaji wa rasimu ya mkakati wa utekelezaji wa diplomasia ya uchumi (*National Economic Diplomacy Implementation Strategy - NEDIS*) kwa mwaka 2024 – 2027. Mkakati huo umeianisha maeneo ya kipaumbele kwenye eneo la diplomasia ya uchumi na pia kuainisha mfumo wa uratibu baina ya Wizara na wadau wengine katika utekelezaji wa diplomasia ya uchumi. Maeneo ya kipaumbele katika utekelezaji wa diplomasia ya uchumi ni pamoja na kuvutima wawekezaji, kuongeza mauzo ya bidhaa nje ya nchi, kukuza utalii, kukuza mauzo ya huduma mbalimbali nje ya nchi, kukuza ushirikiano wa maendeleo ili kuongeza misaada na mikopo kwa nchi yetu, kubaini na kuongeza fursa na masomo na ajira kwa watanzania nje ya nchi, na pia kuimarisha uratibu na uwezo wa kitaasisi katika kutekeleza diplomasia ya uchumi. Kukamilika kwa mkakati huo kutaiwezesha serikali na wadau wote nchini na nje ya nchi kutekeleza diplomasia ya uchumi ya Tanzania kwa kuzingatia vipaumbele vilivyoanishwa ili kukuza maslahi ya nchi kiuchumi na kibiashara kwa viwango vya kimataifa.

39. Mheshimiwa Mwenyekiti, hatua hii itahusisha juhudi mbalimbali zikiwemo za kuongeza mauzo ya nje ya Tanzania, kuvutia viwango vya juu vya uwekezaji wa moja kwa moja wa nje, kukuza utalii, kubidhaisha lugha ya Kiswahili, kukuza ushirikiano wa kiuchumi hasa katika sayansi na teknolojia, na kuwezesha fursa za ajira na elimu kimataifa kwa watanzania.

(xvii) Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kwa kushirikiana na Wizara ziandae mkakati wa kupeleka watumishi wenye fani maalum kwa kuzingatia mahitaji; ikiwemo fani za uchumi, uwekezaji, utalii na biashara. Kufanya hivyo kutachochea kasi ya kutafuta wawekezaji na watalii katika balozi zetu.

40. Mheshimiwa Mwenyekiti, ushauri wa Kamati umepokelewa na tayari Wizara imeendelea kuufanyia kazi kwa kuwasiliana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora na Wizara za Kisekta. Katika kipindi hiki, Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki imepokea watumishi wabobezi 32 kutoka wizara na taasisi mbalimbali, pamoja na kuajiri watumishi wapya 12. Hatua hizi zote zinalenga kuhakikisha kuwa Wizara inaongeza watumishi wenye ujuzi katika fani mbalimbali, wanaoweza kutekeleza diplomasia ya uchumi kikamilifu wakiwa wizarani na katika balozi zetu.

(xviii) Ikiwa ni sehemu ya kutatua changamoto zilizojitokeza katika utekelezaji wa majukumu ya Wizara, Serikali iongeze kasi katika kukamilisha sera ya mambo ya nje ambayo imekuwa ikishauriwa na wabunge katika vipindi tofauti.

41. Mheshimniwa Mwenyekiti, Wizara ilikamilisha mapendekezo ya marekebisho ya Sera Mpya ya Mambo ya Nje ya Mwaka 2001 ambayo yalijadiliwa na Baraza la Mawaziri mwezi Agosti, 2023. Baraza la Mawaziri lilielekeza Wizara kukusanya maoni zaidi kutoka kwa wadau mahsusi kupitia makongamano.

42. Mheshimiwa Mwenyekiti, katika kutekeleza maelekezo hayo, Wizara imefanya makongamano ya kukusanya maoni ya ziada kutoka kwa wadau mahsusi katika miji ya Arusha mwezi Novemba, 2023; Dar es Salaam mwezi Januari, 2024; Unguja na Pemba mwezi Februari, 2024. Makongamano mengine yamepangwa kufanyika katika miji ya Mwanza, Mbeya, Mtwara na Dodoma mwezi Machi na Aprili 2024. Wadau wa makongamano hayo wanajumuisha viongozi na wawakilishi wa vyama vya siasa; viongozi wa dini; asasi za kiraia; wanataaluma, watafiti na sekta binafsi. Wizara imepanga kukamilisha ukusanyaji wa maoni na kuwasilisha maboresho ya Sera kwa ajili ya maamuzi ndani ya Serikali mwisho wa mwezi Aprili, 2024.

(xix) Serikali iendeele kuhamasisha kimkakati sekta binafsi kutumia fursa za biashara na uwekezaji zitokanazo na mtangamano wa Afrika Mashariki pamoja na jumuiya nyingine za kikanda.

43. Mheshimiwa Mwenyekiti, ili kuhakikisha sekta binafsi ya Tanzania inanufaika kiuchumi kutokana na mtangamano wa Afrika Mashariki,

Wizara kwa kushirikiana na wizara na taasisi nyingine za Serikali imeendelea na jitihada zifuatazo:

- i) Kutoa elimu kwa umma kuhusu fursa za mtangamano wa jumuiya za kikanda na taratibu za kufikia masoko ya kikanda kupitia majukwaa mbalimbali ya kitaifa na kikanda;
- ii) Kushirikisha sekta binafsi katika mikutano ya ndani ya maandalizi na mikutano, semina na warsha za kikanda kupitia mashirika miamvuli, katika maandalizi ya programu za kikanda ili kujenga uelewa wa fursa zitokanazo na programu hizo za kikanda;
- iii) Kufanya ziara katika mipaka ya Tanzania na nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki ili kubaini changamoto na kuwaelimisha watumishi wa umma na wadau wa sekta binafsi kuhusu makubaliano ya kurahisisha biashara miongoni mwa nchi wanachama; na
- iv) Kufanya makogamano ya kibiashara kati ya wafanyabiashara wa Tanzania na nchi jirani zilizopo katika jumuiya za kikanda ili kuimarisha ushirikiano wa kibiashara kati ya sekta binafsi ya Tanzania na nchi jirani.

(xx)Wizara iendelee kutekeleza maoni na mapendekezo ya Kamati yaliyotolewa katika vipindi mbalimbali ambayo hayajatekelezwa hususan katika bajeti za miaka mitatu iliyopita ya 2020/2021, 2021/2022 na 2022/2023.

44. Mheshimiwa Mwenyekiti, Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki imepokea ushauri uliotolewa na Kamati na imeendelea kuufanyia kazi.